

Patti Smith: Apinan vuosi

[AM/30 ADMIN](#)

LIISAMARI SEPPÄLÄ (18.9.2020)

Apinan vuodessa Patti Smith (s. 1946) kuvaa sen vuoden elämästään, jolloin hän täyttää seitsemänkymmentä vuotta. Kyse on siis väistämättä myös vanhenemisesta. Vaikka oma terveys onkin vielä hyvä, niin läheisiä ystäviä ja kollegoita sairastuu vakavasti ja kuolee. Sam Shepardin terveys horjuu.

Teoksessa kuvataan Sandy Pearlmanin hautajaiset.

Viimeisenä vuorossa oli Albert Bouchard, Blue Öyster Cultin karismaattinen rumpali, joka nousi Sandyn mestariteoksen ”Astronomyn” kyytiin pelkällä akustisella kitaralla varustautuneena. Tuon kappaleen majesteettisia mittoja ajatellen se oli urotyö, joka osoitti suurta uhrautuvuutta. Vuosia aiemmin olimme Sandyn kanssa haltioituneina katselleet, kuinka Blue Öyster Cult soitti saman laulun Albertin johtamana eräällä areenakeikalla 18 000 ihmiselle. Nyt Albert oli yksin ja esitti ”Astronomyn” niin suurella paatoksella, että itsehillinnän muurit murtuivat, ja kaikki itkivät. (s. 133)

Periksi ei kuitenkaan pidä antaa. Patti Smithin valinta on jatkaa työn tekemistä. Pitää elää ja kokea uusia asioita. Pitää soittaa ja laulaa, ottaa polaroid-kuvia ja kirjoittaa. Neljäkymmentäviisi vuotta kestäneestä yskästä ei pidä välittää. Tulee aistia elämä ympärillään.

Päädyin Chinatowniin kuitenkin pari päivää myöhemmin, luottoapteekkiini, vanhan kiinalaisen kasviparantajan pakeille. Hän oli joskus tehnyt minulle terveysteetä. Ruumis on eräänlainen reaktiokeskus, hän selitti. Siinä heijastuvat oireeni ja huono yleisvointini. Vaivani ovat kaikki reaktioita ulkoisiin ärsykkeisiin, kemikaaleihin, säätilaan, ruokavalioon. Kaikkein tärkeintä on tasapaino. Elinjärjestelmä pyrkii aina vain sopeutumaan uusiin oloihin. Lopulta kaikki oireet katoavat, niin ihottuma kuin yskäkin. On vaalittava mielentyyneyttä, eikä tällaisille reaktioille pidä syöttää liikaa energiaa. Sain kolme pakettia teetä. Yksi paketeista oli kullavärinen, yksi punainen ja kolmas salvianvärinen. Tungin ne taskuuni ja palasin kylmään ulkoilmaan. Havaitsin, että juhlinnan jäljet oli enimmäkseen siivottu pois. Jäljellä oli vain paperilyhtyjen jäänteitä, konfettia ja pois heitetty keppi, jonka päässä oli muoviapina. (s. 154-155)

Apinan vuodessa kertoja pakkaa kodissaan New Yorkissa pienen matkalaukkunsa useaan kertaan ja lentää pitkiäkin matkoja haaveidensa perässä. *Omistautumisessa* Smith vierailee Albert Camus'n tyttären luona. Nyt yksi matkoista suuntautuu Portugaliin, jossa Smith vierailee Fernando Pessoaan arkistossa. Lissabonissa tapaan Casa Fernando Pessoaan kokoelmanhoitajat, sillä olen saanut kutsun ja pääsen tutustumaan tuon rakastetun runoilijan kotikirjastoon. Minulle annetaan valkoiset käsineet, joilla saan tutkia Pessoaan lempikirjoja. Kirjastossa on dekkareita, William Blaken ja Walt Whitmanin kootut runot sekä Pahan kukat, Illuminaatiot ja Oscar Wilden sadut, kirjailijan hartaasti vaalimat niteet. Pessoaan kirjat avaavat hänen sieluunsa melkein päi intiimimmän kurkistusaukon kuin hänen omat kirjoituksensa.

Hänellähän oli paljon sivupersonia, jotka kirjoittivat omissa nimissään, mutta nämä kirjat olivat Pessoaan itsensä hankkimia, ne olivat tärkeitä juuri hänelle. Tämä pieni oivallus kiehtoi minua. Kirjailija kehittää toisistaan riippumattomia henkilöihahmoja, jotka elävät omaa elämäänsä ja julkaisevat kukin omalla nimellään – heitä oli peräti seitsemänkymmentäviisi, ja jokaisella oli oma hattunsa ja takkinsa. Kuinka voisimme tuntea todellisen Pessoaan? Vastaus on tässä – löydämme hänet hänen omasta kirjajhyllystään, tästä merkillisestä kirjastosta, joka on täysin koskemattomana säilynyt. (s. 105)

Vuonna 2016 Amerikassa pidettiin presidentinvaalit. Teoksessa ei sivuuteta tapausta, päinvastoin: myös virkaanastujaiset sisällytetään mukaan. Uuden presidentin nimeä ei kuitenkaan vahingossakaan mainita kertaakaan.

Vaali-iltana kokoontuimme hyvien tovereiden kanssa katsomaan suuresta televisiosta kamalaa saippuaopperaa nimeltä Amerikan vaalit. Kukin kompuroi parhaansa mukaan aamutunneille. Öykkäri möykkäsi. Vaikeneminen oli valtaa. Kaksikymmentäneljä prosenttia kansasta oli valinnut loppujen seitsemänkymmenen kuuden prosentin edustajaksi sen, mikä meissä on surkeinta. Tervehtikää nyt kaikki meidän aitoamerikkalaista apatiaamme. Tervehtikää nyt kaikki meidän valitsijamieskokouksemme vinksahtanutta viisautta. (s. 142)

Pidin Patti Smithin musiikista jo teini-ikäisenä. Nyt tarkistan hakukoneen avulla paljon itselleni tuntemattomia viittauksia sisältävää tekstiä ja ajattelen, että on luotettava tunteisiinsa. On luotettava siihen, että yli kolmenkymmenen vuoden takainen kiintymykseni on aitoa ja perusteltua. Jos pidän hänen musiikistaan, niin minun kannattaa tutustua hänen ajatuksiinsa myös laajemmin. Patti Smithin polulle tiputtelemia murusia kannattaa seurata. Samalla opin, miten Smith on kerännyt laajan sivistyksensä: hän kirjoittaa yhä tuntemattomat ja kiinnostavat asiat muistikirjaansa, joka seuraa aina mukana.

Risto Ahti kehottaa opiskelijoitaan kirjoittamaan käsittämättömästi. Apinan vuodessa Patti Smith kirjoittaa unista. Smith sekoittaa taitavasti unen ja valveen, faktan ja fiktion. Lopputuloksena syntyy runollista tekstiä, kaunokirjallisuutta, joka kestää monta lukukertaa.

Työntäessäni pakettia tyynyn alle mietin, oliko Ernest ystäväni. Ainakaan hän ei tiennyt minusta mitään, enkä minä tiennyt hänestä senkään vertaa. Mutta niin käy toisinaan. Sitä voi tuntea jonkun näennäisesti ventovieraan paremmin kuin ketään toista. Huomasin harmaan napin, joka lojui pölyn keskellä. Se oli varmaan pudonnut taskustani, kun heitin syrjään takkini, joka yhä lojui myyttynä lattialla. Kurotin kättäni kohti nappia aikeenani poimia se. Tuo pieni liike oli täsmälleen sama kuin eräs toinen liike, jota nähtävästi olin pakotettu toistamaan.

Ajokoirat räksyttivät jossain, ja kauempana Santa Cruzissa merileijonien kuninkaan syvältä kurkusta kumpuava haukunta kaikui rantalaiturin liepeillä muiden nukkuessa. Kuului hiljainen, viheltävä ääni. Haukuntakin vaimeni vähitellen. Saatoin melkein kuulla Parsifalin alkusoiton kohoavan epätodellisen usvan keskeltä ilmoille. Lompakostani putosi valokuva: nainen tummassa surupuvussa, pienen pojan kanssa. Olin varma siitä, että olin nähnyt saman valokuvan joskus ennenkin, kenties jossakin elokuvakohtauksessa. Lähikuvassa suklaanruskeat silmät, pienenpienien kukkien muodostama hulmuava matto – joka ei sittenkään ollut matto, vaan leningin röyhelö, jota ohiajavan auton ajovalot pyyhkivät. Työnsin käteni tyynyn alle ja varmistin tunnustelemalla, että paketti oli tallella. On se, totesin unisena. Suljin silmäni. Utuiset, väreilevät kuvat kietoivat minut sisäänsä: joutsen, keihäs, Jumalan Houkka. (s. 52)

Apinan vuosi on kolmas lukemani Patti Smithin teos. Patti Smith on tuottelias kirjailija. Ei silti voi sanoa, että julkaistuilla teksteillä olisi yhteinen kaava. Jään odottamaan seuraavaa Antti Nylénin suomennosta.

Patti Smith: *Apinan vuosi* (Year of the Monkey) Suom. Antti Nylén. Kustannusosakeyhtiö Siltala 2020. 209 s.

Liisamari Seppälä on Helsingissä asuva kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta